

LETO 1848 IN SLOVENCİ (Učbenik stran 102-104)

1. Med Slovenci se je krepila narodna zavest

Opiši kaj je bilo značilno za življenje v predmarčni dobi v absolutizmu?

Uradni jezik je bila nemščina, slovenščina se v javnem in uradnem življenju ni uporabljala.

Kljub vsemu se je v predmarčni dobi krepila **NARODNA ZAVEST** – zavest o povezanosti Slovencev iz različnih dežel v en narod.

Med izobraženci na Slovenskem sta se **oblikovala dva tabora:**

KONZERVATIVNI TABOR

-
- Zbirali so se ob **Jerneju Kopitarju** in **dr. Janezu Bleiweisu**.
 - Pozornost posvetijo **KMETU IN MALEMU OBRTNIKU**, zavračajo **liberalni kapitalizem in liberalizem**.
 - Sodelujejo z **OBLASTJO**.
 - Izdajajo **časopis Kmetijske in rokodelske novice**, edini slovenski časopis v predmarčnem obdobju.

LIBERALNO-DEMOKRATIČNI TABOR

- Zbirali so se ob **Francetu Prešernu**
- Poveže svobodomiselnih izobražence, ki ustvarjajo književnost tudi za meščanske izobražence in inteligenco.
- Izdajajo **zbornik Kranjsko čbelico**, ki je zaradi svobodomiselnosti **kmalu prepovedan**.
- Zavzemajo se za **liberalne svobočine (svoboda narodov in posameznikov)**, korenite spremembe položaja Slovencev.

Oba tabora nasprotujeta **ILIRIZMU**, ki je

ideja o povezovanju južnih Slovanov v en narod z enim knjižnim jezikom, kljub razlikam.

Zaradi absolutizma v predmarčni dobi narodno gibanje ni moglo postati politično, ostalo je omejeno na **kulturo in jezik**. Na kaj vseeno vpliva:

- Oblikovanje enotnega knjižnega jezika,
- Širila se je uporaba pojmov Slovenec, slovenščina, Slovenija.

2. Med Slovenci se je razširila revolucija

Leta 1848 se revolucija začne na Dunaju ter se nato razširi po mestih v slovenskih deželah.

Kateri sta bili dve bistveni zahtevi revolucije?

Odprava fevdalizma in enakopravnejši položaj v monarhiji.

Najbolj burno se odzovejo kmetje.

V besedilu podčrtaj besede, ki nakazujejo zahteve kmetov leta 1848.

Kako avtor letaka utemelji pravico kmetov do zemljiške odveze?

Kmet ni nič slabši od meščana ali izobraženca, zato torej ima lahko enake pravice, tudi kmet je lahko svoboden, kot vsi ostali.

Ali so kmetje dosegli zemljiško odvezo brez odškodnine in kako to vpliva na njihovo življenje?

Kmetje ne hajo opravljati fevdalne obveznosti, vendar ne dosežejo zemljiško odvezo brez odškodnine. Kmet mora za zemljo v desetih letih odplačati odškodnino, kar je za kmete veliko breme.

»V noči 9. Avgusta 1789. leta je francoska dežela use desetine, dalke, tlake, jen use dajane, katire je kmet nositi mogel, gor uzdigninile (zbrala), jen na večne čase odvergla ...jest prašam, koga bo naša gospoda zdej sturila? Ona zmirej misli na postavo (zakone) za odkup, pa de si jih bo sama naredila po svoji volji, jen prav, da more kmet svojo frajost od nje kupiti: to pa kmet ne bo sturu, kaker purgar (meščan), ne. Zakaj de bi se le kmet mogu frajost (prostost) kupovat, a je kaj slabi koker purgar, al pa ta učen mož, kir imajo usim qlih pravico do frajost /.../.«

(Iz kmečkega letaka, 1848)

Svoboda govora, tiska in združevanja, ki jo omogoči revolucija, je spodbudila **NACIONALNO GIBANJE** med Slovenci in **NASTANEK POLITIČNEGA PROGRAMA**.

Kako so Slovenci poimenovali svoj prvi politični program?

Zedinjena (združena) Slovenija

Navedi tri osnovne zahteve Slovencev, izražene v letu 1848 in zapisane v programu.

- Uvedejo slovenski jezik v šole in urade.
- Združitev vseh Slovencev v avtonomno enoto s svojim pralamentom.
- Slovenska upravna enota del avstrijskega cesarstva (zavrnejo velikonemški program).

»Da se naši politiško razkropljeni narod Slovincov na Kranjsim, Štajerskim, Primorskim in Koroškim kakor jedan narod v eno kraljestvo z imenom »Slovenija« zedini , in da ima za-se svoj deželni zbor. /.../ Da ima slovenski v Sloveniji popolnoma iste pravice, ktere ima nemški jezik v nemških deželah, da bode tedaj naši volji pripušeno, kdaj in kako hočemo slovenski jezik v šole in pisarnice (kancilje) upeljati. /.../«

(Slovenski zbor v Beču (Dunaju), Kmetijske in rokodelske novice, 29. marec 1848)

Politični program dobi množično podporo ljudstva in je bil predložen dunajskemu parlamentu.

Ali so bile politične zahteve Slovencev uresničene? Razloži.

Politične zahteve Slovencev niso uresničene, ker je bil parlament pred obravnavo programa že razpuščen. Revolucija na Dunaju in v slovenskih deželah je bila zatrta.

3. Politično delovanje je začasno zamrlo

Revolucijo zatre vojska in v avstrijskem cesarstvu se obnovi stari red, ki **ponovno uvede absolutizem - BACHOV ABSOLUTIZEM**.

Obkroži njegove značilnosti:

- Politično delovanje meščanstva je bilo onemogočeno.
- Oblast je podprla zahteve Slovencev po združitvi.
- Narodna gibanja so bila preganjana, uvedena je bila cenzura govora in tiska.
- Slovenski jezik je bil uveden v vseh uradih v slovenskih deželah.

Čeprav nacionalno gibanje zamre, prinese Bachov absolutizem **napredek na šolskem in kulturnem področju**:

- slovenski jezik kot učni predmet vpeljan v gimnazije,
- izboljššan položaj slovenščine v bogoslovju,
- uradne listine izdajajo v slovenskem jeziku,
- v Celovcu Društvo sv. Mohorja izdaja slovenske knjige.